Siekiant nustatyti teritorijos ribas ir (arba) kultūrinę vertę, žvalgomuosius tyrimus reikia atlikti: Daugėlaičių neįtvirtintose gyvenvietėse I–II, Daugėlaičių naujųjų amžių radimvietėje, Gavėnaičių dvarvietėje, Gibaičių kaimavietėje III, Mantaičių akmens ir bronzos amžių radimvietėje, Naisių naujųjų amžių kapinyne ir Norkūnų naujųjų amžių kapinyne.

The field surveys in Šiauliai and Pakruojis districts

In 2014, seven villages in the vicinity of Naisiai (Meškuičiai eldership, Šiauliai district) were visited and 26 locations with signs of an archaeological, mythological, or historical value were surveyed (Fig. 1): a Stone and Bronze Age find spot (Fig. 15), Iron Age find spots (Figs. 4, 5) and burial sites (Figs. 6, 12), unfortified settlements (Fig. 3), Medieval and Modern Age cemeteries (Figs. 13, 14), village sites, manor sites (Figs. 9, 10), farmstead sites, and old sacred sites (Figs. 2, 7, 11, 16, 17), hoard site (Fig. 8). It is evident that many valuable cultural heritage properties, which are marked by great diversity, have survived in this North Lithuanian region which has so far not yet been consistently surveyed.

Gintautas Zabiela

Nežinomi įtvirtinimai Vilniuje

Kad ir kaip būtų keista, XXI a. nežinomų archeologijos vertybių iki šiol galima aptikti ir miestų teritorijose. Ir tai nėra vien po žemėmis slypintys objektai. 2014 m. Vilniaus miesto ribose surasti du iki šiol nežinomi senieji įtvirtinimai, gerai matomi žemės paviršiuje.

Gariūnų piliakalnis (Vilnius, Vilkpėdės sen.) (N55°39‘22.4“; E25°10‘31.9“) yra 1,1 km į ŠR nuo Savanorių prospekto, 650 m į PR nuo

1 pav. V. Vaitkevičius fotografuoja Gariūnų piliakalnio pylimus iš PV. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. V. Vaitkevičius photographing the banks of Gariūnai Hillfort from the SW

Gariūnų gatvės, 100 m į PV nuo Titnago gatvės. Jis įrengtas aukšto ir stataus (apie 30 m) Neries kairiojo kranto nežymiame aukštumos kyšulyje. Nuo aukštumos pusės piliakalnis įtvirtintas dviem pylimų–griovių eilėmis (1 pav.). Aikštelė trapecijos formos, pailga PV–ŠR kryptimi, 40 m ilgio, 17 m pločio ŠR krašte, 30 m – PV. Ji nelygiu paviršiumi, nesuformuota, jos ŠR dalis aukštesnė apie 1,5 m. Iš PV pusės (nuo aukštumos) aikštelės pakraštyje supiltas puslankio formos 0,4 m aukščio, 4 m pločio pylimas I, už kurio iškastas 48 m ilgio, 0,5 m gylio, 3,5 m pločio griovys I. Pylimas iš išorės (nuo griovio dugno) 1,5 m aukščio. Į PV nuo griovio I supiltas 0,3 m aukščio, 4,5 m pločio pylimas II, už kurio į PV iškastas 0,3 m gylio, 2 m pločio griovys II. 2 m žemiau aikštelės ŠR galo piliakalnio ŠV šlaite yra natūrali 18 m ilgio, 16 m pločio terasa su vėlyvu (XX (?) a.) grioviu ir duobe jos ŠV krašte.

2 pav. Pylimas nuo nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos pusės (ŠR). G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. The earthwork as seen from the National M. K. Čiurlionis School of Art (NE).

Piliakalnis yra mišriame miške. Jį 2014 m. balandžio 5 d. surado archeologas dr. Vykintas Vaitkevičius. Pagal išorinę išvaizdą Gariūnų piliakalnį galima datuoti I tūkst. ar net II tūkst. pradžia.

2014 m. kovo 11 d. žvalgant Vilniaus Kalnų parko kalvyno aplinką pačiame Vilniaus centre, 100 m į PR nuo Kosciuškos gatvės, į PV nuo nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos pastatų komplekso P kampo, kitapus S. Vainiūno gatvės aptiktas iki tol niekur nefiksuotas pailgas ŠR–PV kryptimi 46 m ilgio, 1 m aukščio, 6,5 m pločio žemių pylimas su grioviu iš abiejų pusių (2 pav.), atkertantis aukštesnę Kalnų parko kalvyno teritoriją (šioje vietoje yra aukštumos gūbrys) nuo lėkštesnio šlaito, nuolaidėjančio T. Kosciuškos gatvės ir Neries upės link. Jo ŠV pusėje iškastas 3 m pločio ir 1 m gylio griovys, PR pusėje – irgi 3 m pločio, 1 m gylio labiau užslinkęs griovys. Šiuo metu minėtas pylimas yra lapuočių medžių medyne. Abu pylimo galai XX a. statybos darbų metu (iš ŠR – minėtos mokyklos, iš PV – stadiono) yra sunaikinti, tad

neaišku, koks buvo jo tikrasis ilgis ir kur jis užsibaigė. Taip pat neaišku, su kokio laikotarpio įtvirtinimais jį reikia sieti, nes Kalnų parko teritorijoje jie su pertraukomis buvo nuo XIV a. iki 1878 m. Tiesa, nėra jokių įrodymų, kad toks pylimas šioje vietoje būtų buvęs supiltas XIX a., tad, matyt, jo įrengimo laikotarpio reikėtų ieškoti XVII a. viduryje ar net XIV a.

Kartu žvalgant Kalnų parko prieigas atkreiptas dėmesys į R nuo Olandų gatvės bei į P nuo laidojimo salių komplekso (Kirkuto al. 22) esančią stačiašlaitę medžiais tankiai apaugusią kalvą (jos P kraštas nukastas platinant Olandų gatvę) su buvusia trianguliacijos bokšto vieta viršuje (H_{abs} 178,80 m). Nors jos viršuje nematyti jokių įtvirtinimų, kalvos topografinė padėtis (ji yra tik per 400 m į R nuo Stalo kalno, matuojant nuo jų centrų) bei dominavimas aplinkoje (palyginimui Stalo kalno plokštuma yra H_{abs} 164,00 m, Gedimino kalnas – H_{abs} 141,00 m) (Guobytė R., Vilniaus pilių teritorijos egzotiškasis reljefas ir gelmių sandara, *Lietuvos pilys*, V., 2008, t. 3(2007), p. 27) akivaizdžiai rodo, kad ji turėjo būti naudojama Vilniaus pilių gynyboje galbūt kaip apylinkių stebėjimo vieta. Vilniaus pilių gynyboje galutinai neįvertinta likusi ir žemesnė, kitapus Olandų gatvės (į V nuo jos) esanti irgi medžiuose nuskendusi kalva kone ištisai nukastu viršumi, per kurią minėta aukščiausia kalva siejasi su Kalnų parko kalvynu.

Aptiktos archeologinės vertybės įrašytos į NKVR (Gariūnų piliakalnis – UK 38301, pylimu papildyta Vilniaus piliakalnio su papiliais ir gyvenviete (UK 664) teritorija).

Unknown fortifications in Vilnius

In 2014, two old fortifications, unrecorded up until then: Gariūnai Hillfort and the earthwork beside the National M. K. Čiurlionis School of Art building complex (S. Vainiūno Street), have been discovered inside the Vilnius city limits. Gariūnai Hillfort was created on the high left bank of the Neris, has a 40 x 17–30 m enclosure with an uneven surface, and is fortified on the highland side by two rows of banks and ditches (Fig. 1). The surviving bank is 46 m long x 1 m high and has 1 m deep ditches on either side (Fig. 2). Gariūnai Hillfort dates to the 1st millennium or even to the early 2nd millennium, the discovered earthwork to the mid-17th or 14th century.